

Toon Kuppen (1948):

'Ik word niet oud,' zei Sjaan altijd

"Op een goede zondagmiddag in 1966 nam ik Sjaan mee naar huis en zei tegen mijn ouders en broers: 'Vertel maar wat jullie tegen ons hebben.' Geen van hen had hierop een antwoord. Met deze list plaveide ik als katholiek de weg naar een huwelijk met een heidense vrouw. Mijn broer had eerder om dezelfde reden zijn relatie onder druk beëindigd en dit ging ons niet overkomen. Sjaan was sinds mijn vijftiende mijn meisje. We liepen elkaar tegen het lijf in het zwembad van Geldermalsen. Het klikte meteen tussen ons, raak, geen speld tussen te krijgen. In 1969 trouwden wij onder toeziend oog van ook mijn familie in de kerk: dat moest. Voor Sjaan was dit meteen de eerste en laatste keer dat zij deze plek aandeed. Ons eerste kind, Antoine, kwam in 1970 levenloos ter wereld. Hij had te zeer geleden onder de buikvliesontsteking die in Sjaan had gewoed, een gevolg van een niet onderkende blindedarmontsteking. Uit zelfbescherming wilde Sjaan onze zoon na de bevalling niet zien noch vasthouden. Samen met mijn schoonvader ben ik Antoine gaan begraven en hiermee waren wij nog niet klaar of wij kregen het bericht: 'Kom naar het ziekenhuis, het gaat mis met Sjaan.' Wonder boven wonder haalde ze het, zij is echt door het oog van de naald gekropen. Over Antoine heeft zij nooit willen spreken. Wel bracht ze geregeld haar eigen dood ter sprake: 'Ik word niet oud,' zei ze dan.

In de jaren erna kregen wij twee gezonde dochters en een zoon. Wij hadden het goed met elkaar, Sjaan en ik. Zij was zelfs te porren voor een avontuur in Nieuw-Zeeland, dat negen jaar duurde. We brachten de kinderen groot en genoten zo veel mogelijk van het leven. Maar in het voorjaar van 2007 kreeg Sjaan het van het ene op het andere moment heel koud, koorts vlamde op, ze werd kortademig en was nauwelijks aanspreekbaar. De opgetrommelde huisarts vermoedde een bacterie. Deze manier van ziek zijn deed zich een aantal keer achter elkaar voor. Ook had ze rugklachten die de fysiotherapeut niet verholpen kreeg. 'Nu moet er wat gebeuren,' zei ik na een aantal weken tobben tegen de huisarts. Ze werd doorgestuurd naar het ziekenhuis voor longfoto's en van deze afspraak waren wij amper thuis toen de longarts belde. Ineens was Sjaan longkankerpatiënt.

Uit m'n slof geschoten

'Hoe lang heeft Sjaan nog te leven?', vroeg ik de arts bij de eerste afspraak eind mei 2007. Sjaan vond dit zo'n rare vraag van mij, alsof een arts dit kon bepalen. 'Maar als je het echt wilt weten, ga ik even naar de gang,' zei ze. 'Hooguit drie maanden,' vertelde hij mij. Haar vaste uitdrukking 'Niet iedereen kan de honderd halen,' werd waarheid. 58 jaar was ze. Eind juni werd Sjaan thuis zo ziek dat de ambulance moest komen om haar naar de intensive care te brengen. Ze had veel vocht achter haar longen. Wat wij daar meemaakten, is echt ongelooflijk. Terwijl zij vocht voor lucht, vroeg een van de twintig (!) bezoekers van de patiënt tegenover haar of hij een sigaret mocht opsteken... De verpleging stond met de handen in het haar. In totaal moest Sjaan die week zeven keer van kamer wisselen om vaak weinig plausibele redenen. Bij de laatste wisselbeurt ben ik vreselijk uit m'n slof gesloten. Zo

ga je toch niet met doodzieke mensen om. Sjaan deed er liever niet moeilijk over. Zeker na haar herseninfarct in 2001 bewaarde zij liever de goede vrede, was ze meegaander geworden. Maar de ochtend erna belde ze: 'Kom me maar halen, hier wil ik niet langer blijven. Ze houden geen rekening met me.'

Onze oudste dochter Marizjenne regelde direct een ziekenhuisbed en extra zuurstof. Zij is ziekenverzorger, een kei in haar vak, echt een rots voor ons in deze periode. Samen met haar ben ik naar Utrecht gereden waar ik Sjaan in tranen aantrof op een stoel in de gang. Dit beeld zal ik nooit vergeten, het ging me door merg en been. Hier zou het ziekenhuis nog van horen.

Thuis lag Sjaan voor het raam in de woonkamer, 's ochtends kon ze tot haar vreugde de zon zien opkomen. Het meeste genoot ze nog van haar drie kleinkinderen. Haar hele lichaam deed haar pijn en ze had steeds meer zuurstof nodig. Ik zie haar ogen nog voor me nadat een van de kindjes per ongeluk de slang van de zuurstofpomp afknelde. Haar ogen puilden bij wijze van spreken uit haar gezicht van angst, ze stikte bijna.

Over de dood sprak ze niet, al voelde ze dat het snel ging. Ze wilde graag dat de uitvaartondernemer kwam om haar afscheid voor te bereiden. Het was haar wens dat iedereen witte kleding zou dragen, het moest beslist niet somber worden. Bloemen wilde ze niet. Liever haalde ze geld op voor Villa Pardoos.

Wat denk je, komt Sjaan weer bij!

Onze schoondochter was destijds in verwachting van ons vierde kleinkind en op vrijdag 13 juli 2007 hebben zij en onze zoon een echo laten maken om deze nog aan Sjaan te kunnen tonen. Ook verklapten ze alleen aan haar dat ze een meisje verwachtten, dat Wies Anneke zou gaan heten. Op zaterdag 14 juli gaf Sjaan aan dat het niet meer ging. Ze was intens moe, kreeg het steeds benauwder en was doodsbang dat ze zou stikken. De huisarts kwam en trof de voorbereidingen voor de palliatieve terminale sedatie. In de loop van de ochtend werd een pompje aangebracht voor de morfine. Sjaan zou zelf bepalen wanneer ze met het slaapmiddel dormicum zou starten. Begin van de middag vroeg ze om een pilletje omdat ze heel erg moe was. Marizjenne gaf haar een halve oxazepam. Meteen zonk ze weg in een diepe slaap, deze lage dosering had op haar verzwakte lichaam een grote uitwerking. Dit is het, dachten we toen de avond viel. Ze gaat niet meer bijkomen. De kinderen stonden rond het bed van hun moeder te huilen en spraken woorden van dank en afscheid tegen haar. Ook onze twee beste vrienden waren aanwezig. Zo stonden we een tijdje en probeerden we vat te krijgen op het idee dat Sjaan aan het weggaan was, maar wat denk je... komt Sjaan opeens weer bij! 'Alsof ik zou gaan zonder afscheid te nemen van jullie,' sprak ze streng. Onze schoonzoon, die chinees was gaan halen, viel bijna om van verbazing toen hij haar bij terugkomst zag keuvelen met iedereen.

Vanaf dat moment nam ze de regie over. Dit was de Sjaan die ik kende van voor haar herseninfarct. Ze ging zitten in haar bed en dirigeerde steeds mensen naar de tuin, zodat ze met iedereen laatste woorden kon wisselen. Eerst haar kinderen, toen haar schoonkinderen

en vervolgens onze vrienden tegelijk met mij. Alleen zijn met mij was te zwaar voor haar, vermoed ik. En het was goed. Aan een blik van verstandhouding hadden wij immers genoeg. Tegen de kinderen heeft zij gezegd dat zij zich geen zorgen hoefden te maken als ik een flinke poos mijn verdriet zou verdrinken. Ik zou er vanzelf weer mee ophouden. Ook drukte zij hen op het hart niet moeilijk te doen als ik al snel een nieuwe vrouw zou hebben, ik kon immers slecht alleen zijn. Daarna vroeg ze ons allemaal om binnen te komen. We dronken koffie, zij ook. 'Biertje?', vroeg ze even later. 'Zet eens wat van die lekkere borrelhapjes van de Aldi op tafel,' zei ze. En: 'Geniet er maar van, want Toon gaat echt niet naar de Aldi zoals ik.' Sjaan voerde het hoogste woord. Toen ik wat wilde zeggen, onderbrak ze me: 'Houd jij je mond maar, want jij kunt nog genoeg praten.' Zo reeg ze grap aan grap aaneen. We luisterden naar het nummer *Afscheid nemen bestaat niet* van Marco Borsato en Sjaan besloot ter plekke dat dit nummer bij haar crematie mocht klinken, dit was precies zoals zij het voelde. Het was een vreemde, maar toch 'gezellige' avond.

Hebben we alles geregeld?

Omstreeks half twee 's nachts kreeg ze een bloedneus. 'Hebben we alles geregeld?', vroeg ze. Ze gaf nog te kennen dat ze een witte lijkauto met een witte bus als volgwagen wenste. Het bloeden ging door, zij kreeg angst dat het niet zou stoppen. Iedereen vertrok naar huis voor een paar uur slaap, behalve Marizjenne en haar man Wijnand. Sjaan heeft zelf de sedatie in gang gezet door een pil in te nemen, wetende dat ze daarna nooit meer wakker zou worden. 'Ga alsjeblieft ook slapen,' zei mijn dochter tegen mij. 'Wij blijven bij haar.' In de loop van de nacht kregen zij het idee dat Sjaan bij zou komen en hebben ze de medicatie verhoogd.

De volgende ochtend ben ik even het bos in gelopen en heb ik vreselijk gehuild. Toen ik voelde dat het moment bijna daar was, keerde ik huiswaarts. Sjaan lag er rustig bij. Haar moeder en zuster waren inmiddels ook gearriveerd. Marizjenne nam ons mee in het proces, zoals zij dat de hele tijd heeft gedaan. Zij legde aan ons uit, vertelde aan haar moeder welke handelingen ze ging verrichten en waarom. Dit kan zij op zo'n prettige manier.

Op den duur werd Sjaans ademhaling steeds vlakker. 'Ma, ga maar,' zeiden de kinderen. De klokken van de Theresiakerk gingen luiden voor de hoogmis en precies op dat moment slaakte Sjaan een paar laatste diepe zuchten. Het was klaar.

PS

Toon: Door Sjaans overlijden heb ik de dood wederom van heel nabij leren kennen. Het woord MOETEN heeft sindsdien plaatsgemaakt voor MOGEN. De dood hoort bij ons mensen, we hoeven er niet bang voor te zijn. Ook verlies hebben wij door te maken. Na Sjaans overlijden kwam er voor mij pas ruimte om te rouwen over de dood van onze oudste zoon. Ik maakte een dubbel rouwproces door, waarbij ik inderdaad een poos veel heb gedronken, de makkelijke weg. Ik geloof in reïncarnatie, wat het sterven voor mij hopelijk minder moeilijk maakt. Ik weet dat ik in de volgende fase van een belangrijke cyclus terecht zal komen.